

”Man kan leda en häst till vatten men inte tvinga den att dricka”

Rubriken är ett känt gammalt ordspråk. Låt oss för en stund föreställa oss eleverna som hästar och ledsagaren som läraren och använda bilden som utgångspunkt för några reflektioner kring förutsättningar för lärande. Läs Maria Lim Falks, Helena Bani-Shorakas och Tomas Riads utveckling av denna metafor.

Vid en bildsökning på rubriken på nätet finner man en rad multimodala tolkningar där de flesta illustrationer innehåller en häst och någon som leder hästen, men där tolkningen av relationen mellan dem varierar. En vanlig tolkning är följande: Ekipaget befinner sig visserligen nära vattnet, men ledsagaren drar i tömmarna och hästen stretar emot genom att lugnt och tungt sitta ner. I en variant förekommer en assistent som puttar på bakifrån. I en annan, mer jämlik illustration, föreslår ledsagaren för hästen att den ska dricka. Dock utnyttjar Brunte sin fria vilja att avböja. Nettoresultatet blir igen ett slags misslyckande – inget vatten blir druckat.

I en mer brutal tolkning travesteras ordspråket som ”Chuck Norris can lead a horse to water AND make it drink”. Bredbent och blängande står Chuck Norris bredvid hästen med en pistol i vardera handen. Visst kan hästen betvingas, men metoden gynnar inte ett hälsosamt drickande.

En annan bild som många lärare antagligen känner igen sig i är att man i sin egen iver, eller frustration, själv lutar sig över vattenhinken och dricker. Det är nu inte särskilt konstruktivt eftersom det är omöjligt att utföra drickandet åt någon annan.

Det vi helst vill se är en häst som leds fram till vattnet och sedan självmant dricker. Och ännu hellre vill vi se en häst som själv hittar vägen till havet för att den vill dricka. Vi tar nu en paus från metaforen.

Att leda elever mot lärande och mot uppnående av kunskapskraven är centralt i lärarens vardag. I utvecklingsprojektet Intensivutbildning i svenska för nyanlända skolelever utarbetas en tvåårig ämnes- och språkinriktad grundmodell för Språkintrödningsprogrammet. Utbildningsmodellen bygger på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet och den är målorienterad, intensiv och systematiskt upplagd. En grundläggande förutsättning för lärarens ledning av eleverna mot målen och för kontinuerlig dokumentation av elevernas progression är att det finns tydliga mål och delmål. Stommen i modellen utgörs därför av så kallade ämnesplaneringar som utarbetats i samarbete mellan forskare och yrkesverksamma lärare i olika ämnen. Ämnesplaneringarna bygger på bearbetning, sortering, strukturering och konkretisering av kursplanernas centrala innehåll och kunskapskrav, och de föreslår innehåll och mål för undervisningen ända ner på vecko- och lektionsnivå. Ett övergripande syfte med ämnesplaneringarna är ökad likvärdighet och transparens i utbildningen för nyanlända ungdomar. För läraren fungerar de som en konkret resurs i planeringen av undervisningen. Läraren kan gå mer direkt på det pedagogiska förberedelsearbetet. Om målen för lektionen är dessa, vad vill jag då göra med eleverna för att de ska uppnå målen? Vid sidan av ämnesplaneringarna innefattar projektet en rad specialsatsningar kring skönlitteratur och läsning, uttal och litteracitetsutveckling och utveckling av ordförrådet.

Efter det första året av implementering av den än så länge preliminära modellen är det en stor fråga som återkommer bland lärarna i skolpraktiken: Hur kan vi få eleverna att förstå innebörden av mål, förväntningar och krav i den svenska skolan?

Vi har konstaterat att tydliga mål och delmål är en förutsättning för effektiv planering av språklig och ämnesmässig progression, men det räcker inte. För det första måste eleverna ges möjlighet att se de olika deletapparna på vägen mot det övergripande målet, vilket för eleven kan vara betyg, komma in på gymnasiet, bli läkare, komma in på arbetsmarknaden och så vidare. Delmål och planering av innehåll och delområden i olika ämnen behöver vara synliga för eleverna och tydligt kommuniceras till dem. För det andra måste eleverna få möjlighet att förstå vad krav och mål innebär, vad som bedöms och hur det värderas. Det handlar ytterst om en syn på lärande och på kunskap. Vad räknas som kunskap i den svenska skolan och hur menar vi att lärande går till? Vår syn på detta ser ganska annorlunda ut vid jämförelse med de kulturer och skolsystem som många av de nyanlända eleverna har erfarenhet av.

En betydande del av arbetet i projektet går ut på att identifiera flaskhalsar, alltså sådant som utgör hinder för snabbare progression vad gäller elevernas språkliga och kunskapsmässiga utveckling. Dagliga klassrumsobservationer och systematisk uppföljning tillsammans med lärarna ger oss denna typ av inblick och en flaskhals vi identifierat är alltså vad vi kan kalla otillräcklig studiemedvetenhet. Den rör allt från medvetenhet om betydelsen av närvaro, innebörden av krav och kriterier i Sverige, till provresultat, läxor och eget ansvar. Man kan naturligtvis inte lasta eleverna för bristande studiemedvetenhet och det är också svårt

SKRIBENTER

Helena Bani-Shoraka, Maria Lim Falk och Tomas Riad driver Svenska Akademiens utvecklingsprojekt Intensivutbildning i svenska för nyanlända skolelever.

Helena Bani-Shoraka är sociolingvist och specialiserad på tolkning och översättning. Hon har arbetat på Försvarets Tolkskola med effektiva språk- och tolkutbildningar.

Maria Lim Falk är projektledare för Intensivsvenska och skolforskare med särskild inriktning mot tvåspråkiga undervisningskontexter och skrivutveckling. Hon har vidare lång erfarenhet av arbete med lärarutbildningarna på Institutionen för svenska och flerspråkighet, både som lärarutbildare och studierektor, vid Stockholms universitet.

Tomas Riads specialinriktning är ljudstruktur (fonologi) och grammatik. Han har lång erfarenhet av undervisning i dessa ämnen på lärarutbildningen och på fortbildningsdagar för lärare.

för enskilda lärare att prioritera att ta undervisningstid från sina ämnen till detta som inte ingår i kursplanerna. I australiska utbildningar för nyanlända (NAP, New Arrivals Programme) har man förstått vikten av att öka elevernas studiemedvetenhet. Där behandlas studiemedvetenhet som ett eget kunskapsområde som har en egen kursplan och timmar på schemat (PLP, Personal Learning Plan). De har där sett att detta är en grundläggande förutsättning för framgång i skolsystemet. I ämnet ingår utöver studieteknik och medvetenhet om vad det innebär att studera, även förmåga att reflektera över det egna lärandet, liksom studie- och yrkesvägledningskunskap.

I projektet satsar vi nu extra på att utarbeta former för arbete med elevernas studiemedvetenhet och studieteknik, former som lärare i olika ämnen kan samarbeta kring. Som hjälpmedel och fysisk representation har projektet i samarbete med lärarna på projektskolorna tagit fram en studiekalender i syfte att träna eleverna i att förstå och formulera mål vecka för vecka, att få syn på det egna lärandet och kopplingen mellan eget arbete och resultat. De får till exempel träna på att planera sina studier och läxläsning, på att på olika sätt utvärdera och formulera sig kring det egna lärandet och på att själva fylla i formativa bedömningsfigurer.

Vi vänder tillbaka till ordspråket i rubriken. Frågan som ofta ställs är hur vi får hästen att dricka. Vi tror att den viktiga frågan snarare är hur vi ska göra alla hästar törstiga? Vi tror oss ha fångat in ett par viktiga komponenter i modellen, så här långt. Vi synliggör deletapperna på väg mot målet genom konkreta planeringar och tydliga delmål. Att se deletapperna är viktigt för det egna ansvarstagandet och för motivationen på längre sikt. Vidare satsar vi på arbete med ökad studiemedvetenhet genom samarbete mellan lärare över ämnesgränserna utifrån en konkret studiekalender där vikten av eget planerande, eget ansvar, progression vecka för vecka, blir synligt. Detta tror vi kan öka både elevernas förmåga att ta eget ansvar och på sikt även deras motivation.

Nyhet!

So för nyanlända!

Vägar till SO är ett nytt läromedel för nyanlända som fungerar mycket bra att arbeta med för såväl so-lärare som sva-lärare.

So-läraren får stöttning i det språkutvecklande arbetssättet och sva-läraren får stöttning med ämnesinnehållet.

Läs mer och beställ ditt utvärderingsexemplar på nok.se/vagartillso